

una inesse alteri dici possit, unde neque uniri alteri in eadem persona.

4. *Objectio.* — *Responsio.* — Sed urgebis, quia, licet hoc principium illo sensu exppositum verum sit, unde tamen constat humana naturam ita esse unitam Verbo, seu divinae naturæ, ut illi aliquo modo insit, vel intime jungatur? Hoc enim negaret Nestorius, qui dixit tantum esse unitam accidentaliter per singularem affectum, vel favorem, etc. Respondetur, hoc sumpsisse D. Thomam tanquam de fide certum, quia humana natura ita est conjuncta Verbo, ut illud hominem constitutus, quod intelligi non potest sine vera et intima unione, quod quia iterum explicatus erat art. 6, ubi queritur an hæc unio sit substantialis, ideo hoc loco nec plura dixit, nec retulit errorem Nestorii, nec distincte impugnavit. Posset etiam illa sequela D. Thomæ, scilicet, si humanitas non est unita Verbo in persona, nullo modo est ei unita, intelligi hoc modo, id est, nullo proprio et speciali modo esse Verbo unita, sed solum improprio et communi modo, quo etiam potest dici unita Patri vel Spiritui Sancto, scilicet per presentiam, per operationem, etc., et hoc sensu evidentius ratio concludit, quia manifestissime id sequitur, et illo admisso destruitur incarnationis explicatio in disputatione.

5. *Dubium.* — Aliam dubitationem movet in fine articuli Cajetanus, quia discursus D. Thomæ videtur supponere, omnem unionem naturæ creatæ ad Deum debere esse, aut in natura, aut in persona; hoc autem suppositum falsum est, quia posset fieri unio in hoc Deo, quæ neque esset in natura, neque in persona, cuius occasione multa dicunt de subsistentia essentiali, et de unione quæ in ea fieri potest, quæ a nobis in q. 3 commodius tractabuntur. Ad objectionem vero factam quatuor modis respondet, sed duo primi supponunt, vel non esse in Deo subsistentiam communem, vel in illa non posse fieri substantialem unionem, quæ non nisi vera non videntur, ut citato loco videbimus. Quarta etiam responsio, quæ Cajetano placet, sumit falsam doctrinam, dicto etiam loco examinandam, videlicet hunc Deum, abstractum a tribus personis, esse aliquo modo personam, et ideo unionem in illo factam, esse unionem in persona. Responsio ergo tertia est, quæ alii etiam discipulis D. Thomæ probatur, scilicet, D. Thomam hic non agere absolute de unione ad Deum, sed definite de unione ad Verbum; et de hac vere

dicitur non posse esse nisi in natura vel in persona; nam si qua fieret unio in hoc Deo, illa non esset unio Verbi magis, quam Patris vel Spiritus Sancti.

6. *Objectio.* — *Responsio.* — Sed contra, quia loquendo hoc modo de unione ad Verbum, illa neque in natura esse potest, sed tantum in persona, quia si per impossibile fieret unio in natura, illa etiam non esset unio ad Verbum magis quam ad Patrem, vel ad Spiritum Sanctum. Respondetur re vera ita esse, tamen, quia aliqui haeretici posuerunt illam unionem in natura, necessarium fuisset D. Thomam de illa distincte disputare. Praesertim quia ipse in hoc articulo solum intendit concludere unionem factam esse in persona Verbi, quia illi est unita nostra natura. An vero simul unita fuerit subsistentiae essentiali, necne, et an primario illi vel relationi, hoc non tractat, quia ad presentem disputationem non pertinebat.

7. *Diversus modus significandi sufficit ad varianda prædicata.* — In primo argumento proponit D. Thomas difficultatem communem multis rebus, seu locutionibus divinis, videlicet cum in Deo persona et natura in re non distinguantur, quomodo potuerit unio hæc fieri in persona, quin sit facta etiam in natura. Et respondet, distinctionem rationis inter personam et naturam, seu diversum modum significandi ad hoc sufficere, quod potest multis exemplis similibus confirmari. Nam per intellectum generatur Filius, et non per voluntatem; per paternitatem constitutus Pater et non per spirationem, quamvis hæc in re non distinguantur; et, quod est omnino simile, Pater generat, et natura divina non generat. Et universalis ratio est, quia, licet Deus sit quiddam simplicissimum, tamen vere ac proprie in se habet perfectiones multas, quæ in nobis distincte sunt, et singulorum actus exercet, quatenus unamquamque in se formaliter continet; et propterea, quamvis in Deo natura et persona re non distinguantur, tamen in illa re simplicissima vere inventur quidquid spectat ad rationem naturæ, et quidquid spectat ad rationem personæ, vel subsistentiæ, et id, quod illi unitur, non conjugatur illi, ut habet rationem naturæ, sed ut habet rationem subsistendi. Sicut quamvis eadem res in Deo sit, a qua procedit remissio et punitio peccati, tamen remissio procedit ab illa ut continet perfectionem misericordiae, punitio vero ut habet rationem justitiae; et quia nos significamus res prout illas concipimus,

et rem eamdem concipimus diverso modo, scilicet, prout in se complectitur diversas perfectiones, hinc est ut diversus modus significandi et concipiendi sufficiat ut illi rei diversis modis et vocibus significatae diversa prædicata tribuantur, et quedam affirmentur sub uno conceptu, et non sub alio, quia per hujusmodi formales conceptiones et locutiones, non solum quid conveniat rei, sed etiam sub qua ratione aut perfectione conveniat, explcamus. Sic ergo unio in persona facta esse dicitur, quia facta est ad subsistendum incommunicabiliter in hac persona, et non in aliis, quod formaliter pertinet ad rationem personæ; non vero dicitur facta in natura, quia nullo modo facta est ad constitutionem vel transmutationem naturæ; et juxta hæc intelligenda sunt, quæ hic Cajetanus notat, et satis commendat et exaggerat.

8. Hinc vero obiter intelligitur, sæpe in divinis rebus, seu terminis, quedam de se mutuo prædicari, quamvis diverso modo significantur, et nihilominus, non quidquid prædicatur de uno, de alio prædicari; ut in proposito dicitur Verbum simpliciter esse sua divinitas, et tamen unio dicitur facta in Verbo, et non in divinitate. Verbumque ipsum generari dicitur, divinitas vero nequaquam. Ratio ex dictis sumenda est; illæ enim propositiones, in quibus abstracta vel de concretis, vel de se mutuo prædicantur, revera sunt impropriæ ex modo significandi; admittuntur tamen in sensu identico, quia extrema sunt in re omnino idem, quando ex hujusmodi prædicatione non sequitur, nec per eam indicatur quiddam aliud falsum vel absurdum. At vero aliæ prædicationes faciunt sensum formalem, et in eis significatur aliiquid convenire Deo secundum eam rationem, secundum quam vere non convenient; unde fit ut ex eis aliiquid falsum, et divinae naturæ repugnans consequatur; ut ex illa propositione: Deitas generatur, sequitur deitatem distinguere a persona generante; et ex illa: Unio facta est in natura divina, sequitur et divinitatem mutatam esse, et unionem tribus personis esse communem. Solutiones ad secundum et tertium per se sunt satis claræ, quæstiones vero, quæ in illis indicantur, inferius in propriis locis tractandæ sunt.

ARTICULUS III.

Utrum unio Verbi incarnati facta sit in supposito vel hypostasi¹.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quo unio Verbi incarnati non sit facta in suppositive in hypostasi. Dicit enim Augustinus in Enchirid.²: Divina substantia et humana utraque est unus Dei Filius, sed aliud propter Verbum, et aliud propter hominem. Leo Papa etiam dicit in epist. ad Flavian.³: Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Sed aliud et aliud differunt supposito; ergo unio Verbi incarnati non est facta in supposito.*

2. *Præterea, hypostasis nihil aliud est quam substantia particularis, ut Boetius dicit in lib. de Duab. natur.⁴. Manifestum est autem quod in Christo est quedam alia substantia particularis præter hypostasim Verbi, scilicet corpus et anima, et compositum ex eis. Ergo in ipso est alia hypostasis præter hypostasim Verbi.*

3. *Præterea, hypostasis Verbi non continetur in aliquo genere, neque sub specie, ut patet ex his que in prima parte dicta sunt⁵. Sed Christus, secundum quod est factus homo, continetur sub specie humana; dicit enim Diony-sius, 1 cap. de Divinis nominibus: Intra naturæ nostræ terminos venit, qui omnem totius naturæ ordinem supereminenter excedit. Non autem continetur sub specie humana, nisi sicut hypostasis quedam humanæ speciei. Ergo in Christo est alia hypostasis præter hypostasim Verbi Dei. Et sic idem quod prius.*

Sed contra est quod Damascen. dicit in 3 lib.⁶: In Domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, unam autem hypostasim.

Respondeo dicendum, quod quidam, ignorantes habitudinem hypostasis ad personam, licet concederent in Christo unam solam per-

¹ 3, d. 6, q. 1, art. 1, et d. 7, q. 1, a. 1 c., et d. 10, q. 1, a. 2, q. 3, et 4 con., c. 34. 38 et 39. Et Union., art. 1, 2 et 3, ad 4, et 4, ad 9. Et Quodlib. 4, art. 8; et Quodlib. 9, q. 2, a. 1 et 3. Et op. 1, c. 21 et 22, et op. 2, cap. 217, 218, 219 et 220.

² Cap. 36, a medio, tom. 3.

³ Est epist. 10, cap. 4, paulo a principio.

⁴ Aliquantulum a princ. lib., scil. in 3 pag.

⁵ P. p., q. 3, a. 5.

⁶ Lib. 3 Orth. fid., c. 3, 4 et 5.

sonam, posuerunt tamen aliam hypostasim¹ Dei, et aliam hominis, ac si unio sit facta in persona, non in hypostasi.

Quod quidem appareat erroneum tripliciter. Primo, ex hoc quod persona super hypostasim non addit nisi determinatam naturam, scilicet rationalem, secundum quod Boetius dicit in libro de Duabus naturis², quod persona est rationalis naturæ individua substantia, et ideo idem est attribuere propriam hypostasim humanæ naturæ in Christo, et propriam personam. Quod intelligentes sancti Patres utrumque in Concilio V apud Constantinopolim celebrato damnaverunt, dicentes: *Si quis introducere conatur in mysterio Christi duas subsistentias, seu duas personas, anathema sit; nec enim adjectionem personæ vel subsistentiæ suscepit sancta Trinitas, incarnato uno de sancta Trinitate, Deo Verbo³.* Subsistentia autem idem est quod res subsistens, quod est proprium hypostasis, ut patet per Boetium, in libro de Duabus naturis⁴.

Secundo, quia si detur quod persona aliquid addat super hypostasim, in quo possit unio fieri, hoc nihil aliud est quam proprietas ad dignitatem pertinens, secundum quod a quibusdam dicitur, quod persona est hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente. Si ergo facta sit unio in persona, et non in hypostasi, consequens erit, quod non facta sit unio nisi secundum dignitatem quamdam. Et hoc est, approbante Synodo Ephesina, damnatum a Cyrillo⁵, sub his verbis: *Si quis in uno Christo dividit subsistentias post adunationem, sola copulans eas conjunctione, quæ secundum dignitatem quamdam, vel auctoritatem est, vel secundum potentiam, et non magis concursu secundum adunationem naturalem, anathema sit.*

Tertio, quia tantum hypostasis est, cui attribuuntur operationes et proprietates naturæ, et ea etiam quæ ad naturæ rationem pertinent in concreto; dicimus enim quod hic homo ratiocinatur, et est visibilis, et est animal rationale. Et hac ratione hic homo dicitur esse suppositum, quia, scilicet, supponitur his quæ ad hominem pertinent, eorum prædicationem recipiens. Si ergo sit alia hypostasis in Chris-

¹ Infra, art. 6, corp., et q. 16, art. 1, corp.

² In 3 pag., a princip.

³ In Conc. II Constant., quod est V generale, can. 5, tom. 1 Concil.

⁴ In 3 pag., a princip. lib.

⁵ In Ephes. 1, can. 3, tom. 1 Concil.

to preter hypostasim Verbi, sequitur quod de aliquo alio quam de Verbo, veriscentur ea quæ sunt hominis, puta esse natum de Virgine, passum, crucifixum, et sepultum. Et hoc etiam damnatum est approbante Concilio Ephesino, sub his verbis¹: *Si quis personis duabus vel subsistentiis eas, quæ sunt in Evangelicis et Apostolicis Scripturis, partitur voices aut de Christo a Sanctis dictas, aut ab ipso de se; et quasdam quidem velut homini preter illud ex Deo Verbum specialiter intellecto applicat, quasdam vero velut Deo dignas, soli ex Deo Patre Verbo, anathema sit.* Sic ergo patet esse hæresim olim ab Ecclesia damnatam, dicere quod in Christo sunt duas hypostases, vel duo supposita, sive quod unio non sit facta in hypostasi vel supposito. Unde in eadem Synodo legitur²: *Si quis non confiteretur carni secundum subsistentiam unitum ex Deo Patre Verbum, unumque esse Christum cum sua carne, eundem, scilicet, Deum et hominem, anathema sit.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut accidentalis differentia facit alterum, ita differentia essentialis facit aliud. Manifestum est autem quod alteritas, quæ proenit ex differentia accidentali, potest ad eamdem hypostasim vel suppositum pertinere in rebus creatis, eo quod idem numero potest diversis accidentibus subesse; non autem contingit in rebus creatis, quod idem numero subsistere possit diversis essentiis, vel naturis; sed unus et idem Christus subsistit in duabus naturis. Unde, sicut quod dicitur alterum et alterum in creaturis non significat diversitatem suppositi, sed solum diversitatem formarum accidentalium, ita quod dicitur Christus aliud et aliud, non importat diversitatem suppositi vel hypostasis, sed diversitatem naturarum. Unde Gregorius Nazianzenus dicit in epistola ad Didimum³: *Aliud et aliud sunt ea, ex quibus Salvator est, non autem aliis; dico vero aliud et aliud, et contrario quam in Trinitate habet; ibi enim aliis et aliis dicimus, ut non subsistentias confundamus, non autem aliud et aliud.*

Ad secundum dicendum, quod hypostasis significat substantiam particularem, non quocumque modo, sed prout est in suo complemen-

¹ In Ephes. synod. I, can. 4, tom. 1 Concil.

² In can. 1 Ephes. I Synod., quæ fuit una ex quatuor principal.

³ In epist. 1 ad Clidonium, inter princip. et med.; incipit, *Honorandissimo.*

to. Secundum vero quod venit in unionem aliquius magis completi, non dicitur hypostasis, sicut manus vel pes. Et similiter humana natura in Christo quamvis sit substantia particularis, quia tamen venit in unionem cuiusdam completi, scilicet totius Christi, prout est Deus et homo, non potest dici hypostasis vel suppositum. Sed illud completum, ad quod concurredit, dicitur esse hypostasis vel suppositum.

Ad tertium dicendum, quod in rebus creatis res aliqua singularis non ponitur in genere vel in specie, ratione ejus quod pertinet ad ejus individuationem, sed ratione naturæ quæ secundum formam determinatur, cum individuo magis sit secundum materiam in rebus compositis. Sic ergo dicendum est, quod Christus est in specie humana, ratione naturæ assumptæ, non ratione ipsius hypostasis.

COMMENTARIUS.

1. Hic articulus nulla indiget expositione, est enim idem re ipsa cum superiori, solum diversis vocibus et nominibus propositus, ad confundendos quosdam hæreticos qui, vel vocem propriam ignorantibus, vel errorem suum nominibus variis involventes, duas personas in Christo negaverunt, duo supposita, vel duas hypostases admittentes, in quo pugnantia plane dicebant, quoniam utrumque illorum suppositorum, si duo essent, subsisteret in natura rationali, seu intellectuali, divina scilicet et humana, unde duas personæ essent, ut recte D. Thomas in sua prima ratione concludit, quia persona supra suppositum nihil addit, nisi quod in rationali natura subsistat. Et hoc modo contra hunc errorem procedunt omnia dicta articulo præcedenti. Item testimonia et rationes quæ contra hæreticos fiunt, qui duas personas in Christo posuerunt, ut D. Thomas bene argumentatur, præsertim in ratione tercia.

2. Solum, circa secundam rationem oportet notare vim ejus consistere in hoc, si persona supponit propriam hypostasim humanæ naturæ, solumque dignitatem aliquam illi addit, necessario effici illam non posse esse substantiale dignitatem, sed accidentalem; et hoc modo sequitur ex illo errore hanc unionem solum esse factam secundum quamdam dignitatem, nimurum extrinsecam et accidentalem, quod in Ephesino Concilio damnatum est. Quod ideo adverto, quia si loquamur de vera personali dignitate, quæ substantialis est et intrinseca, sic vere dici potest hanc unionem.

nem factam esse secundum quamdam dignitatem, quia per illam elevata est humana natura ad subsistendum in persona Verbi; subsistere autem in digniori persona ad perfectionem et dignitatem naturæ humanæ pertinet, ut articulo superiori, ad secundum, D. Thomas dixit.

3. In arguento primo cum solutione attigit D. Thomas dubium, an Christus possit dici alius et alius vel aliud et aliud. Et idem tetigit infra, q. 17, art. 1, ubi disputandum est tanquam in proprio loco.

4. Secundum argumentum idem est cum arguento tertio articuli præcedentis, et solutione in re eadem est, licet verba sint diversa, in quibus immorari non oportet, quando res constat; constat autem humanitati Christi deesse propriam subsistentiam, seu personalitatem creatam, et ideo non esse personam, nec suppositum, nec primam substantiam completam, atque adeo nec substantiam individuam, prout in definitione persona ponitur, cum dicitur: *Persona est rationalis naturæ individua substantia.* Et ita locutus est D. Thomas, art. præcedenti, ad tertium; utendo autem latius nomine substantiæ, prout significat rem quamecumque generis substantiæ, etiam si in illo completa non sit, hoc modo dici potest humanitas Christi substantia particularis et individua, non tamen persona, quia non habet complementum substantiæ. Ethoc modo locutus est D. Thomas in hac solutione.

5. In arguento tertio tractari posset quæstio, an Christus sit univoce homo cum aliis hominibus; sed hæc supponit multa in sequentibus tractanda, et habet proprium locum infra, quæstione 16.

ARTICULUS IV.

Utrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod persona Christi non sit composita. Persona enim Christi non est aliud quam persona vel hypostasis Verbi, ut ex dictis patet². Sed in Verbo non est aliud persona et natura, ut patet ex dictis in prima parte³. Cum ergo natura Verbi sit simplex (ut in primo ostensum

¹ 3, d. 6, q. 2, art. 3.

² Art. 2.

³ P. p., q. 3, art. 3.

est¹), impossibile est quod persona Christi sit composita.

2. Præterea, omnis compositio videtur esse ex partibus. Sed divina natura non potest habere rationem partis, quia omnis pars habet rationem imperfecti. Ergo impossibile est quod persona Christi sit composita ex duabus naturis.

3. Præterea, quod componitur ex aliquibus, videtur esse homogeneum eis, sicut ex corporibus non componitur nisi corpus. Si ergo ex duabus naturis aliquid sit in Christo compositum, consequens erit quod illud non erit persona, sed natura; et sic in Christo erit facta unio in natura, quod est contra prædicta².

Sed contra est quod Damasc. dicit in 3 libro³: In domino Jesu Christo duas naturas cognoscimus, unam autem hypostasim ex utraque compositam.

Respondeo dicendum, quod persona sive hypostasis Christi duplice potest considerari. Uno modo secundum illud quod est in se; et sic est omnino simplex, sicut et natura Verbi. Alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura, et secundum hoc persona Christi subsistit in duabus naturis. Unde, licet sit ibi unum subsistens, est tamen ibi alia et alia ratio subsistens, et sic dicitur persona composita, in quantum unum in duobus subsistit.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod illa compositio personæ ex naturis non dicitur esse ratione partium, sed potius ratione numeri, sicut omne illud, in quo duo convenient, potest dici ex eis compositum.

Ad tertium dicendum, quod non in omni compositione hoc verificatur, quod illud, quod componitur, sit homogeneum componentibus, sed solum in partibus continui. Nam continuum non componitur nisi ex continuis; animal vero componitur ex anima et corpore, quorum neutrum est animal.

COMMENTARIUS.

1. In articulis præcedentibus, conclusit D. Thomas terminum hujus unionis esse personam, et ideo merito consequenter querit an hujusmodi terminus sit persona simplex, vel composita.

¹ P. p., q. 3, art. 7, et per totam quæst.

² Art. 2.

³ Lib. 3 Orthod. fid., c. 3, 4 et 5.

2. Respondet autem D. Thomas quæstiōnē sic proposita non satis clare; dicit enim personam Verbi secundum se non esse compositam, tamen, secundum rationem personæ, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura, ut sic, esse personam compositam, quia in ea est alia et alia ratio subsistendi. Ex quibus obscuris verbis haec clara responsio elicienda est: quamvis Verbum divinum secundum se simplex sit, nihilominus terminum resultantem per hanc unionem, seu ipsum Verbum ut incarnatum, quid compositum esse seu personam compositam. Quomodo autem hoc ex verbis D. Thomæ eliciatur, ex dicendis constabit.

3. Dubium primum. — Dubitat enim primo Cajetanus circa divisionem a D. Thoma propositam de persona Verbi secundum se, aut prout subsistente in aliqua natura, quia hæc membra non videntur opposita, quia etiam persona Verbi secundum se in aliqua natura subsistit, scilicet, in divinitate, ex quo fit falsum esse simpliciter personam illam, ut subsistentem in aliqua natura, compositam esse.

4. Dubium secundum. — Dubitat secundo quomodo in persona Verbi incarnata dicatur esse duplex ratio subsistendi, cum ratio subsistendi nihil aliud quam subsistentia, vel personalitas esse videatur, et in Christo tantum sit unica subsistentia. In quibus dubiis explicandis prolixum habet commentarium; sed brevius et clarius possunt expediti. Dico ergo personam secundum se appellari Verbum ipsum, ut persona divina tantum est, et in propria natura tantum subsistit habens solum ea quæ sibi intrinseca et connaturalia sunt, et hoc modo de fide certum est personam Verbi simplicem esse; habet tamen ulterius persona incarnata, ut subsistat in natura aliena et extranea, sibi unita, et ita jam non habet solum ea quæ secundum se illi convenient, sed etiam aliquam aliam naturam, in qua subsistit, et hoc modo dicitur considerari posse ut subsistit in aliqua natura, id est secundum absolutam rationem subsistendi in natura quam defacto habet, quamque ratio hypostasis absolute et simpliciter admittit, seu, quod idem est, secundum speciem habitudinem vel unionem quam habet cum aliqua natura non propria, sed (ut ita dicam) adventitia, et ut sic dicitur persona Verbi composita, quia ut sic subsistit in duabus naturis, propria et extranea. Et ex hac explicatione sumitur aperte responsio quæstionis supra explicata, quia persona Verbi non

est terminus hujus unionis secundum se, sed prout unita extraneæ naturæ.

5. Quomodo in persona Verbi incarnata datur duplex esse ratio subsistendi. — Relatio rationis non potest esse ratio subsistendi. — De duplice autem ratione subsistendi aliqui, propter objectionem factam, negant hunc modum loquendi D. Thomæ, ut videre est in Carthusi., in 3, dist. 6, q. 8. Sed solum potest esse dissensio in vocibus, nam res clara est. Primum enim, duplex Christi natura potest dici duplex ratio subsistendi, non simpliciter, sed in tali specie. Itaque subsistentia est ratio subsistendi simpliciter sine addito, et hæc tantum est una in Christo, ut recte D. Thomas, 4 contra Gent., c. 49, ubi hoc sensu docet in Christo tantum est unam rationem subsistendi simpliciter et absolute; et traditur aperte in V Synod., collat. 8, can. 7. Natura vero potest dici ratio subsistendi in tali specie humana, quia natura constituit personam, non formaliter in ratione personæ, sed in ratione individui talis speciei, vel essentiae; et sic duplex natura Christi potest dici duplex ratio subsistendi in esse personæ divinæ et humanæ, seu in esse Dei et hominis. Et hoc sensu est facilis ratio D. Thomæ; oportet tamen hujusmodi loquendi modo cauteuti, et non sine sufficienti explicatione. Secundo, potest dici duplex ratio subsistendi ex parte ipsius personalitatis, et hoc modo unica Christi subsistentia, quæ in se increata est et divina, dicitur esse duplex ratio subsistendi non secundum rem, sed secundum rationem, quia in quantum terminat naturam divinam, est subsistentia divina; in quantum vero terminat humanam, potest dici personalitas humana, ut loquuntur multi Theologi, Marsilius, in 3, q. 6, art. 3, dub. 3; Cajetanus, art. sequenti; Palac., in 3, d. 6, q. 1; et Sancti vocant personam Verbi, personam hominis vel carnis, ut videre licet in Ambrosio, epist. 40; Damasc., lib. 3 de Fide, cap. 11, lib. 4, cap. 5. Et quamvis hæc distinctio in ipsa subsistentia sit tantum rationis, quia tamen sumitur per ordinem ad duas naturas realiter distinctas in illa unica subsistentia conjunctas, ideo ex hac duplice ratione subsistendi recte intulit D. Thomas, Verbi personam ut subsistentem utriusque naturæ esse compositam. Ex hac vero expositione, qua dicimus hanc duplē rationem subsistendi tantum ratione distinguī, colligunt aliqui rationem subsistendi in natura divina esse relationem realem, rationem vero subsistendi

in humana, duntaxat relationem rationis. Quod non potest esse verum, quia relatio rationis non potest esse ratio subsistendi, quia subsistere vel simpliciter, vel in tali natura, est realis effectus; ergo ratio subsistendi debet necessario esse ratio realis in rebus ipsis existens; relatio autem rationis in re nihil est. Ac præterea, quatenus per intellectum concipitur vel fingitur, habet se ut consequens ad humanitatem jam subsistentem in Verbo, seu ad Verbum ut subsistens in humanitate; ergo hac etiam ratione non concipitur ut ratio subsistendi, sed ut consequens illam. Denique aliud est distinguī ratione, aliud est esse relationem rationis; sæpe enim extrema sunt realia, et distinctio est rationis, ut constat in attributis divinis; sic ergo quamvis ipsam personalis ac realis subsistentia Verbi ratione distinguatur a nobis, prout terminat humanitatem vel divinitatem, tamen ipsa, ut realis subsistentia est, est ratio subsistendi utriusque naturæ. Quanquam in bono sensu dici possit, personalitati Verbi, ut est personalitas humana, non addi præter realem relationem filiationis Verbi, nisi relationem rationis, seu unionis Verbi ad humanitatem.

6. Responsio 2. — *Compositio non necessario requirit partes.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Argumentum primum facillimum est, secundum vero difficile, et solutio D. Thomæ obscura. Argumentum est: omnis compositio est ex partibus; sed divina natura non potest esse pars; ergo non potest in compositionem venire. Respondeat hanc compositionem personæ ex naturis non esse ratione partium, sed ratione numeri. Unde in forma intendit negare majorem, et docere compositionem per se ac necessario non requirere partes, sed solum ut multæ res ad unum constituentem convenient. Et hoc est quod dicit ratione numeri, quia omne illud, inquit, in quo duo convenient, potest dici ex eis compositum, sive illa convenient per modum partium, sive alia ratione. Circa quam responsionem considerandum est, aliquos non dubitare, nomine partium in hac compositione uti Justinianum imperatorem, in Edicto fidei suæ, in principio: *Cum compositionem (inquit) dicamus, necesse est et partes in toto esse confiteri, et totum in partibus cognosci.* Et Nicetas, in orationem 42 Nazianzeni, quæ est 2 in Pascha., § Proinde agnus, etc., divinitatem vocat partem, quia humanitas uncta est. Melius tamen D. Thomas negavit hanc compositionem esse ex partibus. Potestque amplius explicari, quia